

наші дні: щирість і правдивість музичних образів, глибока народність вказують на те, що К.Г.Стеценко гідно вважається нашим великим сучасником, композитором, педагогом і його педагогічна діяльність заслуговує на більш детальне дослідження і використання в закладах загальної середньої освіти.

Список використаних джерел:

1. Горюхіна П., Єфремова. К.Г. Стеценко. Київ: Мистецтво, 1955. С. 3-33.
2. Кравцова Н.Є. Модернізація сучасної музично-педагогічної освіти: перспективи і потреби. Професіоналізація у сфері публічного управління: стан, проблеми, перспективи вирішення : Сучасний контент професійного розвитку менеджерів освіти в умовах реформування освітньої галузі : монографія / [Хаджирадева С. К., Воронова С. В., Кравцова Н. Є. та ін.] ; за заг. ред. С. К. Хаджирадевої. Миколаїв: Смелянова Т. В., 2017. Ч. II. С. 127.
3. Лісецький С. Риси стилю творчості Стеценка. Київ: Музична Україна, 1977.
4. Ростовський О.Я. Теорія і методика музичної освіти: Навч.-метод, посібник. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2011. 640 с.
5. Синкевич Н.Т. Національно-виховні засади творчої, педагогічної і громадської діяльності Кирила Стеценка. *Хорове мистецтво України та його подвижники*: матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Дрогобич, 19 – 20 жовтня 2017 року) [Електронний ресурс] / Редкол.: І.Л. Бермес, В.В. Полюга. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ ім. І. Франка, 2017. 358с. Режим доступу: <http://ddpu.drohobych.net/konfxorove-mystectvo/>.
6. Федорова А.О. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://ekhsuir.kspu.edu/xmlui/bitstream/handle/123456789/11180/Fedorova_fkm_2020.pdf?sequence=1

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ УЯВИ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ МУЗИЧНОГО СПРИЙМАННЯ

*Приходько Н.Р., здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Науковий керівник Кравцова Н.Є., кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського*

На сучасному етапі свого розвитку вітчизняна педагогіка зіткнулася з певними проблемами та труднощами, що зумовлені

факторами нашого сьогодення. Та всі ці проблеми можна розв'язати, спираючись на нову філософію освіти, де головною метою є формування високоосвіченої, творчої, духовно збагаченої особистості з високим рівнем національної та естетичної культури.

Становлення нової особистості відбувається у закладах середньої освіти. Саме там діти отримують свої перші ґрунтовні знання, враження, у тому числі й естетичні. А тому значне місце в духовному становленні підростаючого покоління належить предметам естетичного циклу, до якого

належать і уроки музичного мистецтва. Їх тематичний зміст спрямований на виховання у школярів морально-етичних ідеалів та почуттів, художньо-естетичних смаків.

Уява відіграє важливу роль у житті людини. Створення людиною нових образів об'єктів, яких вона безпосередньо не сприймала, нових ідей допомагає їй орієнтуватися не лише в теперішньому і минулому, а й у майбутньому.

Формування творчої уяви посідає чільне місце в процесі становлення гармонійно розвиненої особистості. Тому одним із найважливіших завдань вчителя музичного мистецтва є розвиток творчої уяви, внаслідок чого у школяра виникає потреба у постійному спілкуванні з мистецтвом.

Особливість творчої уяви полягає в свідомо активній діяльності мислення, підпорядкованого потребі виконання художнього завдання. Творча уява залежить від того, наскільки вона пов'язана з дійсністю, що підлягає трансформації в свідомості... Головним в даному процесі є модифікація і відтворення художніх образів.

Отже, компонентами творчої уяви є вигадка та реальність, які виступають як динамічний зв'язок, здійснюючи вільну, несподівану гру асоціацій і комбінацій, які призводять до складних художніх

новоутворень.

Слід зазначити, що уява не є стихійною за своєю сутністю, позбавленого раціонального або некерованого. Творчий процес може бути плідним за умов накопичення знань та досвіду. Тому розвиваючи уяву, слід збагачувати естетичний багаж школяра достатньою кількістю вражень. При цьому слід пам'ятати, що здобування знань - це не пасивне заучування матеріалу, а активне спостереження, узагальнення, прагнення пізнання істини.

Ефективними засобами творчої уяви є:

- слово, яке надає напрямок творчому мисленню (особливо яскраві образи пробуджує поетичне слово);
- дії, рухи, які замінюють слова, жести, міміку, тон голосу;
- художні ілюстрації та підбір музики до них; систематичне прослуховування, обговорення і виконання музичних творів;
- ігрова творча діяльність.

Одним з найважливіших проявів творчої уяви є створення художнього образу лише за умов гармонійної взаємодії таких рівнів:

- осмислення художнього твору як особливого емоційного предмету;
- співпереживання його змісту;
- сприймання засобів музичної виразності;
- винайдення самовираження в естетичному предметі

музики і елементах художньої форми.

Таким чином, ефективність розвитку творчої уяви залежить від умов спеціально організованої діяльності.

Виховання творчого діяльного початку розпочинається з перших днів навчання дитини в школі.

Науковці дотримуються думки, що творчість – це напруження всіх духовних сил людини. Це означає:

- проникливе спостереження за явищами;

- гнучкість мислення та уяви в їх складному поєднанні;
- вибіркоче запам'ятовування;
- вольове напруження, реалізоване в наполегливому пошуку відповіді;
- пильна увага;
- емоційна наснага (натхнення).

Щодо музики, то більш глибокому сприйманню її сприяє використання у процесі аналізу аналогій з творами інших видів мистецтв. Цінність музики для слухача не вичерпується суто акустичними особливостями звуковисотної послідовності: слухаючи музику, людина більш чи менш адекватно співпереживає ідейно-емоційний зміст, втілений у ній її творцем. Осмисленому сприйняттю музичного твору сприяють наочні образи і асоціації, які виникають іноді під час слухання музики.

Найсуттєвішими для формування музичного сприймання школярів є:

- розвиток керованості слухачів;
- забезпечення учнів знаннями про музику, яка сприймається;
- формування установки на сприймання: розвиток інтересу до музики, потреби у спілкуванні з музикою;
- повторність слухання музичного твору;
- організація власної діяльності школярів у процесі сприймання.

Музичне сприймання є складним процесом, у якому взаємодіють чимало елементів, спільних для багатьох людей і особливих для конкретної особи. Це система, що складається з множинності умов, функцій, операцій і механізмів з їх особливими властивостями, структурою і змістом. Вивчаючи зв'язки між елементами музичного сприймання, можна розкрити специфіку сприймання, відкрити нові аспекти керування цим процесом.

Розглянемо насамперед функції, які виконує музичне сприймання. Філософи розуміють функцію як спосіб дії речі або

елемента системи, спрямований на досягнення певного ефекту. Оскільки функція є однією з істотних характеристик певних об'єктів, метод функціонального дослідження, поряд зі структурним, відіграє важливу роль у науковому пізнанні.

Система функцій музичного сприймання відображає той складний контекст, у якому реалізується діяльність слухача. Ця система охоплює соціальні й особистісні функції сприймання і зумовлюється системою внутрішніх детермінант. Саме система детермінант і система функцій впливають на внутрішню структуру музичного сприймання, відбиваються на складі його елементів у їх взаємозв'язках.

Серед функцій музичного сприймання виділимо насамперед комунікативну функцію, під якою розуміється здатність музичних творів слугувати засобом художнього спілкування завдяки спрямованому впливу музичної структури на процес і результат сприймання.

В особистісному плані виділяються такі функції музичного сприймання, як: задоволення потреби у художньому пізнанні, творчості, переживанні, самовихованні, естетичній насолоді, розрядці; стимулювання інших видів діяльності; формування певного настрою, тону тощо.

Структура музичного сприймання детально висвітлена у працях сучасних дослідників з позицій естетики і соціології, мистецтвознавства і музикознавства, педагогіки і психології (М. Гейченко, О. Ростовський, О. Черкасов, І. Шуба, Б. Яворський, О. Рудницька та ін.)

О. П. Рудницька розглядає структуру музичного сприймання як особливу діяльність, процес і результат якої детермінований системою перцептивних та інтелектуальних вмінь. Вона вважає, що на першому ступені сприймання необхідний розвиток тих умінь, які дають

слухачеві змогу виділяти окремі образи, стежити за їхнім розвитком, об'єднувати в ціле окремі враження. Перспективним напрямом у вирішенні цього завдання є дослідження фігурно-фонових зв'язків.

Виділення «фігури» мелодії як ключової категорії змістовної суті музики дає можливість стежити за процесом становлення вмінь диференційованого сприйняття музичного звучання, основних інтонаційно- виразних комплексів. Ці уміння формувалися на основі досвіду спілкування учнів з жанрово-стильовими багатствами музичної творчості.

На другому ступені сприймання необхідний розвиток уміння аналізувати твір, порівнювати його з різними явищами художньої культури тощо. Знання історико-культурного контексту створення музичного твору забезпечує свідому об'єктивацію суб'єктивного музичного образу. На думку О. П. Рудницької, формування цієї групи значною мірою зумовлене рівнем музичної освіченості слухачів, який детермінує характер сприймання і ступінь його адекватності.

На третьому ступені сприймання на перший план виходять уміння особистісної інтерпретації музичної образності, пошукової активності суб'єкта. Зміст музичного твору співвідноситься з ціннісними орієнтаціями слухача, його індивідуальним досвідом, що сприяє пізнанню первинного смислу змістовної структури.

Проаналізовані підходи виявляють, з одного боку, складність музичного сприймання, а з другого – певну обмеженість у розкритті його структури залежно від конкретного аспекту дослідження означеного явища: соціологічного, психологічного, музикознавчого, педагогічного тощо.

Сприймання розглядається як: процес, що розгортається паралельно музичному образу; діяльність; багаторазове звернення до твору; заглиблення в музичний зміст у результаті творчого осмислення вражень тощо. Під структурою музичного сприймання нами

розуміється спосіб поєднання і динамічного взаємозв'язку між об'єктивно даним музичним твором і слухачем як суб'єктом сприймання. Виділяємо три нових елементи означеної структури: об'єкт, суб'єкт і процес взаємодії цих елементів, тобто процес сприймання, які також є структурами і взаємодіють між собою усіма елементами своїх структур.

Мистецтво допомагає школярам через переживання художніх образів знайти свою справжність. Поліхудожня діяльність передбачає участь особистості у різних видах індивідуальної та колективної творчості за допомогою різних видів мистецької взаємодії, її здатність до естетичної виразності та сприяє розвитку комунікативної та творчої особистості, здатної самостійно знаходити нетрадиційні та креативні рішення, самовдосконалюватись та саморозвиватись [3]. Тому ми, насамперед, опікуємось формуванням особливого ставлення людини до творів мистецтва, що має супроводжуватися перетворенням його ідей в осмисленні учнями у життєво важливі для них сценарії буття. У цьому процесі відносини між художнім твором і тим, хто сприймає його, завжди суб'єктивно значущі, оскільки мистецтво спрямоване на особистісні переживання, розум та почуття людини.

Список використаних джерел:

1. Балінова А.Є. Деякі особливості викладання сучасної музики учням старшого шкільного віку на уроках музичної літератури. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://naurok.com.ua/deyaki-osoblivosti-vikladannya-suchasno-muziki-uchnyam-starshogo-shkilnogo-viku-na-urokah-muzichno-literaturi-169704.html>
2. Дідич Г. Зміст і структура процесу музичного сприймання. *Наукові записки. Серія: педагогічні науки*. Випуск 143. 2016. С. 27-31.
3. Зузяк Т. П., Білозерська Г. О., Кравцова Н. Є., Сізова Н. С., Кравченко І. М. Технології інтегрованого поліхудожнього навчання майбутніх учителів мистецьких дисциплін. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Вип. 87. Київ, 2022. С.31.
4. Калиниченко Я. Вплив слухання музики на психоемоційний стан підлітків. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016, № 3 (57), С. 172-181.

5. Субота М.В. Сприйняття музики як психологічної категорії. *Актуальні проблеми психології*. Т.7, Вип. 37, 2018, С.157-176.
6. Значення уяви в навчальній діяльності. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/28221/>

ПОНЯТТЯ «ХОРЕОГРАФІЧНА КУЛЬТУРА» В МИСТЕЦЬКОМУ ВИМІРІ

*Тодоровська Б.М., здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Науковий керівник: Мозгальова Н.Г., доктор пед. наук, професор
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського*

У Законі України «Про освіту» зазначено, що: «Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [4, с.2].

Визначена мета стала підґрунтям реформування системи освіти. А одним з дієвих кроків, що має призвести до суттєвих змін в освітній галузі, є концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» [3, с.2]. У формулі Нової школи визначені ключові компетентності, формування яких має забезпечити майбутнім випускникам конкурентоздатність на ринку праці. Серед них і обізнаність та самовираження у сфері культури. Із зазначеного слідує, що розвиток культурного потенціалу особистості, формування відповідних знань та здатність виражати себе у сфері культури належать до пріоритетних